

Opinnäytetyö (AMK)

Kirjasto- ja tietopalvelu

2014

Sirkku Lehtonen

MARTIN LÄHIKIRJASTON LAKKAUTTAMISEN VAIKUTUKSET ASUKKAIDEN KIRJASTONKÄYTTÖÖN

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU
TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

OPINNÄYTETYÖ (AMK) | TIIVISTELMÄ

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU

Kirjasto- ja tietopalvelu

2014 | 40 sivua

Olli Mäkinen

Sirkku Lehtonen

MARTIN LÄHIKIRJASTON LAKKAUTTAMISEN VAIKUTUKSET ASUKKAIDEN KIRJASTONKÄYTTÖÖN

Yleisten kirjastojen lakkautukset ovat viime vuosikymmeninä olleet Suomessa yleisiä. Jokaisen lakkautetun kirjaston jälkeen jää sitä kaipaavia entisiä asiakkaita, joiden tulee löytää uusi tapa hankkia kirjastoaineistoa ja informaatiota.

Turun Martin lähikirjasto lakkautettiin lukuisten käänteiden sekä asukkaiden useamman adressin ja muiden protestien jälkeen keväällä 2009. Aktiiviset asukkaat perustivat lakkauttamisen jälkeen alueelle kirjasto- ja kulttuuripalveluja tuottavan keskuksen, Martin Kulttuuriolohuoneen.

Tämä opinnäytetyö tehtiin toimeksiantona Turun kaupunginkirjastolle. Tutkimuksessa haluttiin selvittää, millä tavoin Martin asukkaat käyttävät kirjastopalveluja nykyään ja millaisia asenteita heillä on kaupunginkirjastoa kohtaan. Tutkimus toteutettiin puolistrukturoidulla teemahaastattelulla. Haastateltavat olivat yhtä lukuun ottamatta aktiivisia kirjastonkäyttäjiä.

Tutkimus osoitti, että Martin alueen kirjastonkäyttö on jakautunut moneen eri toimipaikkaan, mutta pääkirjastoa käyttivät lähes kaikki vastaajat. Haastatellut vaikuttivat suurimmalta osalta olevan tyytyväisiä käyttämiinsä kirjastopalveluihin. Kulttuuriolohuoneen käyttäjät toivoivat kaupungin osallistuvan enemmän kyseisen palvelun kustannuksiin.

Tulosten perusteella voidaankin päätellä, että Martin alueen innostus kirjastonkäyttöä kohtaan ei ole laimentunut lakkautuksen vuoksi. Lakkautuksen aiheuttama mielipaha on hälventymässä, ja uudet sähköiset tekniikat kirjojen varaamiseen ja lainaamiseen ovat pikemminkin lisänneet kirjastonkäyttöä kuin vähentäneet sitä.

ASIASANAT:

Sivukirjastot, lakkauttaminen, asukkaat, kirjastonkäyttö, tutkimushaastattelu, Turku

BACHELOR'S THESIS | ABSTRACT

TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Library and Information Service

2014 | 40 pages

Olli Mäkinen

Sirkku Lehtonen

THE IMPACT OF MARTTI PUBLIC LIBRARY CLOSURE ON RESIDENTS' LIBRARY USAGE

Public library closures have been commonplace in Finland during the last few decades. Every time a library closes it leaves behind patrons who will have to find new means of acquiring information and library material.

The Martti Branch Library in Turku, Finland was closed in 2009 after years of prolonged twists and turns as well as several bouts of local residents' protests and activism. After the closure, the most active residents founded a new cultural centre in the neighbourhood providing e.g. library services.

This thesis was commissioned by Turku City Library. The purpose of the study was to examine the library usage of the inhabitants in the Martti area and the attitudes towards Turku City Library. The study was conducted via focused interviews of the inhabitants. All but one of the interviewees were active library users.

The results of the study showed that the residents of the area use several different libraries in Turku area. The most popular library among the interviewees was the Turku Main Library. Nearly everyone interviewed seemed to be at least somewhat content with the current library services. The patrons of the Martti Cultural Centre expressed a wish for the city to participate more e.g. in the costs of the service.

Based on the results, it seems that the closure did not have any major long-term influence on the residents' library usage. People do not feel as strongly about the closure as before. In fact, it may be that because of the new means of gaining material via the library's online service, the usage has been increasing rather than decreasing.

KEYWORDS:

Branch libraries, closure, inhabitants, library usage, focused interview, Turku

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	5
2 KIRJASTOPALVELUT SUOMESSA	6
2.1 Kirjastopalvelujen järjestäminen	6
2.2 Kirjastonkäyttö	8
2.3 Kirjastojen lakkauttaminen	9
3 MARTIN LÄHIKIRJASTO	11
3.1 Martin kaupunginosa	11
3.2 Martin lähikirjaston historiaa	12
4 TUTKIMUS JA TULOKSET	19
4.1 Tutkimusmenetelmät	21
4.2 Tutkimusprosessi	23
4.3 Asukkaiden haastattelut	25
4.3.1 Kirjastonkäyttö ja sen merkitykset haastateltaville	25
4.3.2 Kulttuuriolohuoneen merkitys	28
4.3.3 Martin kirjasto ja sen lakkauttaminen	29
4.3.4 Kirjastopalvelujen kehittäminen alueella	30
5 POHDINTA	32
LÄHTEET	37

LIITTEET

- Liite 1. Haastattelurunko Martin asukkaille.
Liite 2. Lisäkysymykset Kulttuuriolohuoneen asiakkaille.

KUVIOT

Kuvio 1. Martin ikäjakauma 2010. (Pärty 2011, 36.)	12
Kuvio 2. Haastateltavien kirjastonkäytön tiheys.	25
Kuvio 3. Haastateltavien kirjastonkäyttö kirjastoyksiköittäin.	27

1 JOHDANTO

Kirjastojen lakkauttaminen on edelleen hyvin ajankohtainen aihe Suomessa. Kuntien talouden kiristämisestä seuraa palveluiden leikkauksia, jotka hyvin usein näkyvät ensimmäisenä kulttuuripalvelujen vähentämisenä.

Useat kunnat ovat viime vuosina ilmoittaneet harkitsevansa kirjastopalvelujen supistamista, mikä puolestaan on aiheuttanut voimakkaita reaktioita kirjastoja käyttävien kuntalaisten keskuudessa. Se kertoo, että kirjasto on yhä tärkeä palvelu kuntalaisille eikä tästä palvelusta tai sen laadusta olla halukkaita leikkaamaan.

Turun Martin ja Mikaelin lähikirjastot suljettiin monen vuoden taistelun jälkeen keväällä 2009. Tässä tutkimuksessa keskityttiin Martin alueen asukkaiden kirjastonkäytön muutosten tutkimiseen teemahaastatteluin. Opinnäytetyön toimeksiantaja oli Turun kaupunginkirjasto.

Tutkimuksen tarkoitus oli selvittää, millä tavalla tuolloin kaupungin toimintaan petyneet asukkaat käyttävät kaupunginkirjaston palveluja tällä hetkellä. Työssä yritettiin myös kuulostella, miten asukkaat kokivat lakkautuksen ja millä tavoin se on vaikuttanut heidän asenteisiinsa kaupunginkirjastoa kohtaan.

Kirjastojen lakkautusten vaikutusta ei ole tutkittu Suomessa lähes lainkaan. Lähin aihetta sivuava tutkimus lienee Marianne Honkalan useasti lakkauttamisuhan alla olleen Launeen lähikirjaston ja sen asiakkaiden tutkimus.

Iso-Britanniassa Richard Proctor on tutkimuksissaan puolestaan selvittänyt kirjastojen eriasteisten sulkujen ja lakkautusten vaikutuksia asiakkaiden kirjastonkäyttöön ja asenteisiin.

Tässä tutkimuksessa Martin asukkaita lähestyttiin puolistrukturoidun teemahaastattelun avulla. Pyrkimyksenä oli kuulla asukkaiden omakohtaisia kokemuksia aihepiiristä ja täten laajentaa tutkijan omaa näkemystä asiasta.

2 KIRJASTOPALVELUT SUOMESSA

Yleinen kirjasto on kuntalaisten keskuudessa eräs suosituimmista ja käytetyimmistä peruspalveluista. Peruspalveluilla tarkoitetaan asukkaille merkittäviä ja välttämättömiä palveluita. Kunnankirjasto määritellään yleensä kuntalaisten lähipalveluiksi, mikäli lähin toimipiste tai kirjastoautopysäkki sijaitsee helposti saavutettavan välimatkan päässä. Lähipalvelun määritelmään kuuluu lisäksi palvelun toistuva käyttö. (Pohjois-Suomen aluehallintovirasto 2014; Zitting & Ilmarinen 2010; Suomen kuntaliitto 2009.)

2.1 Kirjastopalvelujen järjestäminen

Kirjastolain mukaan kunnan tehtävä on järjestää kuntalaisille lainmukaiset kirjasto- ja tietopalvelut. Kunnan on mahdollista järjestää palvelut itse tai esimerkiksi yhteistyössä muiden kuntien kanssa. Järjestämistavasta huolimatta kunta on joka tapauksessa vastuussa palvelujen lainmukaisuudesta. Kirjastopalveluiden luonteeseen kuuluu tasa-arvoisuus, eli palvelut on järjestettävä kaikille kuntalaisille samanarvoisesti. Yleisten kirjastojen palvelut ovat pääsääntöisesti maksuttomia käyttäjille. (Kirjastolaki 1998/904.)

Yleisten kirjastojen rahoitus perustuu kuntien valtiolta saamaan valtionosuuteen, joka määräytyy kunnan asukasluvun perusteella. Valtiovarainministeriön mukaan valtionosuus kattaa noin kolmanneksen kirjastojen määrärahoista. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2014; Valtiovarainministeriö 2014.) Kirjastopalveluiden järjestäminen on määrärahasidonnaista, eli kunta voi itse päättää kirjastolle myönnettävän määrärahan suuruuden (Hiironniemi 2013).

Kunnan tehtävänä on myös arvioida järjestämänsä kirjastopalvelun toteutumista ja laatua. Arvioinnin tarkoituksena on muun muassa parantaa kirjasto- ja tietopalvelujen saatavuutta ja kehittämistä. (Kirjastolaki 1998/904.)

Paikallisarvioinnin lisäksi tehdään valtakunnallista arviointia. Aluehallintovirastoilla on ollut vuodesta 2010 lähtien velvollisuus järjestää peruspalvelujen, kuten

kirjastojen, alueellisen saatavuuden arviointeja vuosittain. (Suomen kuntaliitto 2014; Kirjastolaki 1998/904.)

Kirjastopalvelujen saavutettavuuden kannalta Opetusministeriö suosittelee laatusuosituksissaan yleisille kirjastoille palvelupaikkojen sijoittamista taajamissa enintään kahden kilometrin päähän suurimmalle osalle (80 %) väestöstä. Erityisesti huomioon otetaan lapset, joiden matka lähimpään palvelupisteeseen tulisi olla suosituksen mukaisesti ”kohtuullinen ja turvallinen”. Palvelupisteet voidaan myös korvata kirjastoautopalveluilla. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2011.)

Käyttäjälähtöisyys kirjastopalveluissa

Käyttäjälähtöisyydellä tarkoitetaan palveluiden kehittämistä asiakkaiden näkökulmasta katsoen. Toisin sanoen palvelun käyttäjät ovat keskiössä kehittämissessissä palvelun järjestäjän sijaan. Käyttäjälähtöisen kehittämisen seurauksena on mahdollista muun muassa parantaa palveluiden laatua. Palvelumuotoilu on yksi mahdollinen käyttäjälähtöisyyden toteuttamistapa. (Valtiovarainministeriö 2013, 12.)

Palvelumuotoilussa tärkeintä on asiakkaan ja hänen tarpeidensa ymmärtäminen. Merkittävä osa palvelukokemusta on palvelun käyttäjän ja tarjoajan välinen vuorovaikutus. Palvelumuotoilussa asiakkaat otetaan mukaan jo palvelujen suunnitteluvaiheessa. Kuuntelemalla asiakkaitaan organisaatio pystyy kehittämään uusia palveluja sekä erottumaan kilpailijoistaan tarjoamalla asiakkaiden toiveiden mukaisia palveluita. (Selkee 2014; Tuulaniemi 2013, 70–73.)

Yleisissä kirjastoissa käyttäjälähtöisyys pohjautuu asiakkaiden tasa-arvoiseen kohteluun. Eri asiakasryhmien tarpeet tulisi selvittää muun muassa käyttäjäkokemusten perusteella. Selvitysten pohjalta kirjastojen palveluja voidaan kehittää käyttäjälähtöisempään suuntaan. (Selkee 2014.)

Yleisen kirjaston järjestämiä palveluja tulee myös markkinoida alueen asukkaille, jotta käyttäjät löytäisivät palveluihin ja pystyisivät kertomaan oman mielipiteensä kirjaston palvelukokonaisuudesta. (Selkee 2014.)

2.2 Kirjastonkäyttö

Pertti Vakkarin (1983) mukaan yksinkertainen määritelmä kirjastonkäytölle on *henkilön käynti kirjaston tiloissa*. Tämä kuitenkin pitää sisällään kaiken kirjastossa tehdyn, myös ne asiat, jotka eivät ole kirjaston järjestämiä palveluita. Vakkarin täsmennyksessä termille *henkilö käy kirjastossa ja lisäksi käyttää vähintään yhtä kirjaston palvelua*. (Vakkari 1983, 13–14.)

Kirjastonkäytöksi voidaan Vakkarin (1981) mukaan myös määritellä kirjastonkäytön tarkoitus, joka on tiedonhankinta erilaisissa muodoissa. Toisin sanoen kirjastonkäyttö on tiedon- tai informaationhankintaa kirjaston tarjoamien palvelujen kautta. (Vakkari 1981, 110–111.)

Kirjastonkäyttö on tänä päivänä paljon muutakin kuin kirjaston fyysisten tilojen ja siellä sijaitsevien palvelujen käyttöä. Vakkarin vuoden 1983 määritelmä kirjastonkäytölle ei Juhani Pihlajan (2004) mukaan enää päde nykymaailmassa, jossa kirjastoa, sen aineistoa ja palveluja on mahdollista käyttää verkon kautta. (Pihlaja 2004, 47–48.)

Yleisimmät kirjastoissa tehdyt toiminnot ovat edelleen lainaus- ja palautustapahumat sekä lehtien ja kirjojen lukeminen (Niemelä 2013, 8; Sauri 2004, 39.)

Kirjastonkäytön suosio

Kirjaston käyttö on yhä suomalaisten keskuudessa suosittua, kuten useassa eri tutkimuksessa on havaittu viime vuosina. Ajankäyttötutkimuksissa 1980-luvulta saakka kirjastossa käyminen on ollut ykkössijalla eri kulttuuriharrastuksia vertaillessa. Aktiivisimpia käyttäjiä ovat korkeakoulutetut naiset. (Sokka ym. 2014, 20–21, 24, 30; Serola & Vakkari 2011, 45; Sauri 2004, 38.)

Kansalliskirjaston toteuttamassa yleisten kirjastojen käyttäjäkyselyssä vuodelta 2013 vastaajista lähes kaikki (92 %) kirjastoja käyttävät kertoivat käyvänsä kir-

jastossa vähintään kerran kuussa. Näiden tilastojen valossa ei ole kovin kummalista, että suomalaiset pitävät kirjastoa omalla paikkakunnallaan hyvin tärkeänä asiana. (Kansalliskirjasto 2013; Niemelä 2013, 8; Suomen kulttuurirahasto 2013).

2.3 Kirjastojen lakkauttaminen

Vuosien 1999–2009 välisenä aikana yleisten kirjastojen palvelupaikat vähenivät yli kahdeksalla prosentilla. Opetusministeriön vuoden 2007 peruspalveluarvioinnin mukaan kuntaliitokset eivät olleet vähentäneet kirjastojen määrää. Sen sijaan lähikirjastojen määrä oli näennäisesti kasvanut kuntaliitosten myötä, kun entisten kuntien pääkirjastot oli muutettu lähikirjastoiksi. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2011.)

Lakkautukset ovat tavanomaisimmin koskeneet laitoskirjastoja esimerkiksi sairaaloissa ja vanhainkodeissa sekä pieniä lähikirjastoja. Kirjastoautojen määrä on myös ollut laskussa. (Valtiovarainministeriö 2014; Ylä-Tuuhonen 2014.)

Suomen yleisten kirjastojen tilastojen mukaan kirjastojen toimipisteitä on vuosien 1999–2009 välillä lakkautettu yhteensä 84, vaikkakin lähikirjastojen määrä on tuona aikana kasvanut 96 kappaleella. Kirjastoautoja on lakkautettu 48 ja laitoskirjastoja 63. Lähikirjastoiksi muutettuja tai lakkautettuja pääkirjastoja on ollut edellä mainitulla aikavälillä 117. (Suomen yleisten kirjastojen tilastot 2014.)

Suomen kirjastoseuran edustaja Kristiina Kontiainen kertoi Helsingin Sanomien haastattelussa lakkautusten syiksi kuntaliitosten aiheuttamat palveluiden uudelleenjärjestelyt sekä uusien, asukkaita vetävien lähiöiden syntymisen. (Ylä-Tuuhonen 2014.)

Valtiovarainministeriön tekemän peruspalveluraportin mukaan myös väestörakenteen muutos on ollut yksi syy toimipisteiden kuten kirjastoautojen määrän laskuun. Laitoskirjastojen vähenemiseen liittyy vuoden 1998 kirjastolaki, joka poisti laitoskirjastoilta erityistuen. Sairaalat ovat lisäksi järjestäneet toimintaansa eri tavalla kuin ennen. (Valtiovarainministeriö 2014; Laitoskirjastojen historiaa 2014.)

Lakkauttamisten vaikutukset

Yleisen kirjaston lakkauttaminen aiheuttaa aina vähintään yhdelle käyttäjälle syystä tai toisesta vaikeuksia käyttää uutta tai korvaavaa palvelua. Iso-Britanniassa tehdyissä tutkimuksissa selvitettiin lähikirjastojen lakkautusten vaikutusta kirjastonkäyttöön. Suurimmassa osassa tapauksia kirjastopalvelut oli korvattu kirjastoautoilla, mutta korvaavaan palveluun suhtauduttiin kielteisesti. Syynä olivat muun muassa hankalat aikataulut, pienet valikoimat sekä huonot pysähdyspaikat. (Koontz ym. 2009, 90; Proctor ym. 1998, 48.)

Asukkaat myös kokivat menettäneensä tärkeän sosiaalisen kohtaamispaikan. Lähikirjaston henkilökunta tuntui ystävällisemmältä ja helpommin lähestyttävältä kuin ison kirjaston. Lisäksi alueen oma kirjasto oli ollut monelle paikka, jossa tavata muita paikallisia. (Proctor ym. 1998, 62.)

Proctorin ja Simmonsien (2000, 31–32) tutkimuksessa havaittiin, ettei kirjastolaitoksen ja sen asiakkaiden suhde yleensä kärsinyt yksiköiden lakkauttamisesta. He huomasivat käyttäjien kääntävän syyttävän sormensa kohti päätöksiä tehneitä poliitikkoja. Käyttäjät näkivät kirjastot uhreina, jopa silloin kun kirjaston johto oli itse esittänyt lakkautusta.

3 MARTIN LÄHIKIRJASTO

3.1 Martin kaupunginosa

Martin kaupunginosa sijaitsee Turun keskustan tuntumassa, Aurajoen rannalla. Alueen virallinen nimi on Turun IV kaupunginosa ja se kuuluu Turun keskustan suur- eli palvelualueeseen. Sen lähistöllä sijaitsevat muun muassa III eli Urheilupuiston kaupunginosa sekä Vähäheikkilän ja Mäntymäen kaupunginosat. (Turun kaupunki 2013a; Teerijoki 2012, 121.)

Martin alueen rakentaminen aloitettiin 1920-luvulla. Alkuperäisen asemakaavan luonut arkkitehti Bertel Jung suunnitteli alueelle jo olemassa olevia teitä mukailevan ruutukaavan. IV kaupunginosa suunniteltiin alun perin työväelle ja siitä tuli nopeasti suosittu asuinalue. Rakennukset olivat tuolloin puurivitaloja sekä kivitaloja. (Lahtinen & Otronen 2013, 80; Teerijoki 2012, 121–122.)

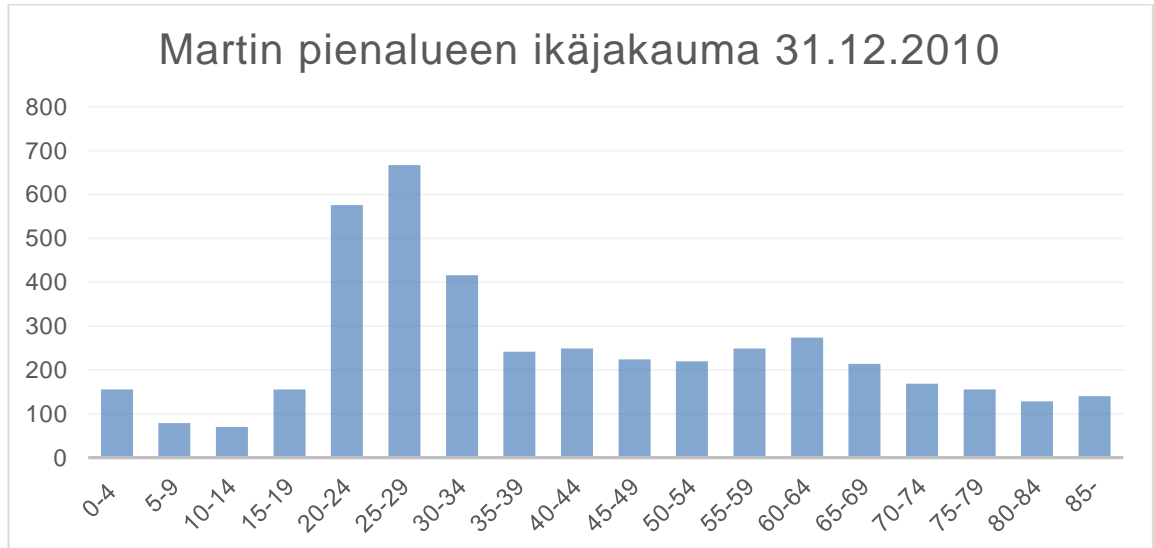
Toinen maailmansota kuitenkin tuhosi suuren osan alkuperäisistä puutaloista. Niiden tilalle rakennettiin sodan jälkeen kerrostaloja. Martissa on myös uudemmaa rakennuskantaa: esimerkiksi Martinrannan alue on rakennettu 1990–2000-luvuilla. (Lahtinen & Otronen 2013, 80–81; Teerijoki 2012, 121–122.)

Alueen väestö

Martin alueen asukasluku on noin 4 469 henkeä (2012). Turussa tehdyn vuoden 2011 alueprofiloinnin mukaan Martin kaupunginosa on neljänneksi suurin Turun pienalueista. (Turun kaupunki 2013b, 20; Pärtty 2011, 19.)

Turun kaupungin tilastollisen vuosikirjan mukaan Martin asukasluku on pysynyt lähes samana vuosina 2007–2012. Tuolla aikavälillä luku on pienimmillään ollut 4 310 henkeä ja suurimmillaan 4 469. Edellä mainittujen lähialueidenkaan väestöissä ei ole ollut suuria muutoksia 2000-luvulla. (Turun kaupunki 2013b, 20)

Kuten kuviosta 1 nähdään, Martin alueella asuu eniten nuoria aikuisia ja työikäisiä, 20–34-vuotiaita. Juhani Pärtyn tekemän alueprofiloinnin mukaan alue on melko korkeakoulutettua (36,5 % yli 15-vuotiaista). (Pärty 2011, 41, 73.)

Kuvio 1. Martin ikäjakauma 2010. (Pärty 2011, 36.)

Lapsiperheitä Martissa asuu yli kolmesataa, joista yli puolet (54,9 %) on yksilapsisia. Tämä on tavallisin lapsiperhemuoto myös koko Turun keskustan alueella. (Pärty 2011, 13, 27.)

Eläkeläisten määrä on Martin alueella määrällisesti melko suuri. Tilastokeskuksen tietojen perusteella vuonna 2009 kaupunginosassa asui tuhatkunta eläkeläistä, joka on 23,4 % alueen väestöstä. Myös lähialueilla kuten Urheilupuistossa eläkeläisten lukumäärä on suhteellisen suuri väestömäärään verrattuna. Noin kymmenesosa Martin asukkaista on yli 75-vuotiaita. (Pärty 2011, 29, 50.)

3.2 Martin lähikirjaston historiaa

Martin kirjasto oli toinen Turun kaupunginkirjaston perustamista sivukirjastoista, Nummen ollessa ensimmäinen. Martin lähikirjaston alkuperäiset tilat sijaitsivat vuokralla Stålminkatu 3:ssa. (Liuke 2009, 20; Seppälä 1963, 141.)

Martin lähikirjaston perustamisajankohtana pidetään lokakuuta 1939, vaikka kyseessä oli tuolloin vain sanomalehtilukusalin toiminnan käynnistäminen (Liuke 2009, 20). Kirjasto kärsi useiden muiden Martin alueen rakennusten ohella vahinkoja toisen maailmansodan aikana. Sodan aikana tilat lukusalia lukuun ottamatta remontoitiin kirjastokäyttöön sopiviksi, ja viralliset avajaiset järjestettiin tammikuussa 1941. (Liuke 2009, 20; Seppälä 1963, 141.)

Tilat Stålarinkadulla olivat pienet ja riittämättömät, niistä puuttuivat muun muassa kunnolliset sosiaali- ja varastotilat. Eila Seppälän 1963 kirjoittamassa Turun kaupunginkirjaston historiikissa uuden kirjastotilan saamista pidettiin jo hyvin tärkeänä lähikirjaston tulevaisuuden kannalta. (Liuke 2009, 22–23; Seppälä 1963, 142.)

Vuonna 1968 Turun kaupunki hankki lähikirjastolle uudet, varta vasten kirjastokäyttöön suunnitellut tilat Itäiseltä Pitkädeltä. Tämä olikin kirjaston lopullinen toimintapaikka aina vuoden 2009 lakkautukseen saakka. (Liuke 2009, 23.)

Kirjaston käyttö

Martin kirjasto oli tilastojen mukaan Turun toiseksi suurin lähikirjasto lainaus- ja käyntiluvuiltaan Nummen kirjaston jälkeen. Esimerkiksi vuonna 2007 Martin kirjastossa käytiin lähes 117 000 kertaa ja lainattiin yli 260 000 teosta. (Turun kaupunginkirjasto 2008, 18.)

Vuoden 2007 tilastoja tutkittaessa on kuitenkin huomattava, että pääkirjasto oli kiinni uudisrakennuksen rakentamisen vuoksi tammi- ja helmikuun. Tämän aikana keskustan lähikirjastojen käynnit ja lainaukset lisääntyivät, mutta uuden pääkirjaston auettua tilanne tasaantui. (Turun kaupunginkirjasto 2008, 5.)

Martin kirjastossa sijaitsi myös Turun laitoskirjasto sekä kaupunginkirjaston kotipalvelu. Laitoskirjaston takia kirjastolla oli normaalia enemmän henkilökuntaa. Kirjaston aukioloajat olivat pitkät, ja kirjasto saikin kiitosta asiakkailta hyvän saatavuutensa ansiosta. (Kärkkäinen 1998; Tilander 2000.)

Lakkauttamisuhat

Martin ja Mikaelin lähikirjastot olivat 1990–2000 -luvulla useaan otteeseen lakkautusuhan alla. Lähinnä uhat johtuivat pääkirjaston uudisrakennuksen ja remon-
tin kustannuksista. Jokaisen lakkautusehdotuksen jälkeen turkulaiset nousivat
vastarintaan, mikä näkyy mm. Turun Sanomien mielipidepalstan kirjoituksista
sekä lukuisten adressien allekirjoitusmäärissä.

Uuden kirjastorakennuksen sijainti oli pitkään epäselvä, mutta jo 1994 eräs työ-
ryhmä esitti keskustan kirjastojen, toisin sanoen Martin ja Mikaelin kirjastojen lo-
pettamista uuden kirjaston valmistuttua. Myös henkilöstövaje 1990-luvun lopulla
poiki ehdotuksen keskustan lähikirjastojen lakkauttamisesta. (Suominen 1998;
Turulle uusi kirjasto... 1994.)

Suuri kohu nousi ensimmäisen kerran vuonna 2000 Turun tilalaitoksen laitettua
muun muassa Martin kirjastotilat myyntiin ja laitoksen edustajan väittäessä kes-
kustan lähikirjastojen kohtalon olevan jo sinetöity, kunhan uusi pääkirjasto val-
mistuisi. (Pitkänen 2000a; Pitkänen 2000b.)

Seurauksena lehtien mielipidepalstoilla puolustettiin kirjastojen olemassaoloa, ja
Martin asukkaat keräsivät ensimmäisen, yli neljäntuhannen nimen adressin kir-
jastonsa puolesta. (Tyystjärvi 2000; Pitkänen 2000b; Heino 2000.)

Tuolloinen Turun kulttuuritoimenjohtaja ei uskonut kaupungin talouden kestävän
silloista kirjastoverkkoa lisättynä uuden kirjastorakennuksen kustannuksilla. Hän
ja myöhemmin myös kaupunginkirjaston johtaja korostivat, että päätös tehtäisiin
vasta kyseisen rakennuksen valmistuttua. (Tilander 2000; Miettunen 2003.)

Vuoden 2003 keväällä uuden pääkirjastorakennuksen paikka valittiin lopullisesti.
Suunnitelmissa kustannusarvio nousi lähes 26 miljoonaan euroon, joka oli 40 %
enemmän kuin arvioitu. Tämän vuoksi esitettiin keskikaupungin sivukirjastojen
lakkauttamista. (Turun talousjohtaja vaatii... 2003.)

Kaupunginkirjaston johtokin alkoi myöntyä kaupungin toiveisiin lähikirjastojen lak-
kauttamisista, vaikka he näkivätkin asukkaiden kirjastopalvelujen käytännössä

huonontuvan lopetusten seurauksena. Kirjastoautopysäkkien lisääminen aiheuttaisi lisäkustannuksia, mutta alittaisi silloiset lähikirjastomenot. Asukkaat kokosivat jälleen uuden adressin, joka keräsi yli 2 500 nimeä. (Turun talousjohtaja vaatii... 2003; Lilja 2003; Yli 2500 turkulaista... 2003.)

Martin kirjastosta suunniteltiin pienempää ja sen sijoittumista esimerkiksi Puropellon koulun tiloihin esitettiin. Silti vuoden 2006 syksyllä keskustakirjastot olivat jälleen lakkautuslistalla, mm. uuden kirjastoauton tarpeen vuoksi. (Monto 2006a; Monto 2006b; Orell 2006.)

Lakkauttamispäätös

Varsinainen lakkauttamispäätös tehtiin monen mutkan jälkeen vuoden 2009 tammikuussa. Alun perin kaupunginvaltuusto teki päätöksen lopettaa Martin ja Mikaelin kirjastot jo joulukuussa 2008 resurssipulan vuoksi. Kulttuurilautakunta kuitenkin valtuuston mielipiteen vastaisen päätöksen säilyttää kirjastot supistetussa muodossa. Asian käsittely siirrettiin kaupunginhallitukseen, sillä päätös soti valtuuston aiempaa budjettiesitystä vastaan. (Haapanen 2008; Monto 2008; Rajala 2009.)

Turkulaiset puolustivat kirjastojaan viimeiseen asti järjestämällä mielenosoituksen kaupunginhallituksen kokouspäivälle. Kaupunginhallitus päätti silti lakkauttaa molemmat kirjastot maaliskuun 2009 alusta lähtien. (Rajala 2009; Heino 2009a.)

Aktiiviset asukkaat protestoivat päätöksestä vielä niin hallinto-oikeuteen kuin kaupunginhallitukseen johtosääntövirheen vuoksi. Protestointi oli kuitenkin turhaa, sillä kaupunki pysyi päätöksensä takana: oikaisuvaatimukset hylättiin aiheettomina. (Heino 2010; Lyhyesti 2009; Heino 2009b.)

Aktiivit yrittivät saada samana vuonna Turun kaupunginkirjastolle niin sanotun asukasraadin, joka olisi voinut kommentoida kirjastoja koskevia asioita. Kulttuurilautakunnan mukaan asukasraati olisi kuitenkin liian jäykkä. Lautakunnan mielestä olisi joka tapauksessa hyvä, mikäli asukkaat olisivat aktiivisempia kirjastoon

liittyvissä asioissa. Kirjasto aikoi jatkossa kuulla kaupunginosien asukkaita enemmän. (Kirjastoille ei tule... 2009.)

Mielipidekirjoitukset kirjastojen puolesta

Asukkaat vetosivat moniin eri seikkoihin kirjastojen säilyttämisen puolesta. Mielipidekirjoituksissa Turun Sanomissa ja Turkulaisessa vuosina 2000–2009 puolustavat argumentit pysyivät hämmästyttävän samanlaisina vuodesta toiseen.

Eniten huolta herätti erityisryhmien palvelujen mahdollinen heikentyminen. Kirjaston käyttäjät vaikuttivat kiinnittävän erityistä huomiota eläkeläisten, vaikeasti liikkuvien ja lasten kirjastopalveluiden saatavuuteen lakkautusten myötä. (Tyystjärvi 2000; Carlson 2003; Veronmaksaja -53 2006; Hietala 2008.)

Säilyttäkää hyvä kirjasto. Vanhukset ja liikuntarajoitteiset pääsevät kadulta suoraan sisään ilman portaita. Bussilla ja henkilöautolla tulo eteen on mahdollista ja he saavat itse valita kirjoja eivätkä joudu lukemaan toisten valitsemia. (Veronmaksaja -53 2006.)

Martin kirjasto koettiin turvalliseksi, terveyttä edistäväksi ja helposti saavutettavaksi kirjastoksi, jossa eri-ikäisten oli mukava viettää aikaa. Kirjastoauton ei koettu pystyvän korvaamaan tätä tilaa, vaikka se toisikin lainattavaa aineistoa alueelle. (Mäkirinta 2006; Lindqvist 2008; Surakka 2009.)

Lähiöiden nuorille pääkirjasto on usein oman elämänpiirin ulkopuolella. Kirjastoauto, joka sinänsä on mainio keksintö, ei mitenkään voi korvata loistavan kirjastoverkostomme tarjoamia turvapaikkoja. (Mäkirinta 2006.)

Uuden pääkirjaston valmistuttua esimerkiksi sen sunnuntai-aukiolo ja taideteokset mietityttivät lakkautusuhan alla olevien kirjastojen käyttäjiä, jotka kokivat kirjaston käyttävän määrärahojaan väärin asioihin. (Tyystjärvi 2008; Olisi jo aika tehdä todellisia kulttuuritekoja 2008; Kankkulan kaivosta 2009.)

Samanaikaisesti tuhlataan suurellesesti varoja yhteen Pääkirjaston aulaan tulevaan mediateokseen (kokonaissumma 80 000 euroa, lisäksi jatkuvia menoja). Kirjaston asiakkaista tämä on huutava vääryys! Kirjasto on kirjoja varten, hakekaa taiteelle omat tilanne! (Olisi jo aika... 2008.)

Nykyiset kirjastopalvelut Martin alueella

Tällä hetkellä Martin kirjastopalvelut tuotetaan kirjastoautolla, jolle tarkoitettu pysäkki sijaitsee entisen Martin kirjaston kohdalla. Auto aloitti ajamisen Martin ja Mikaelin alueilla heti lakkauttamisen jälkeen. Kirjastoauto käy Martin pysäkillä talviaikoina kolme kertaa viikossa ja kesäisin kaksi kertaa. Alueen koululla käydään tämän lisäksi kerran viikossa koulujen aukiolojen aikaan. (Myllymäki 2014; Uitto 2009.)

Kaupungin lähin fyysinen kirjastoyksikkö, Turun pääkirjasto, sijaitsee vajaan kahden kilometrin päässä Martin kaupunginosasta. Lähimmät sivukirjastot ovat Vasaramäen ja Ilpoisten kirjastot, joihin on kävelymatkaa kolmisen kilometriä entiseltä Martin kirjastolta. (Vaski-kirjastot 2014.)

Martin Kulttuuriolohuone

Martin lähikirjaston lakkauttamisen jälkeen joukko innostuneita Martin asukkaita elvytti jo 1970-luvulla toimineen Kulttuuriyhdistys Idan. Yhdistyksen edustajan mukaan yhdistys ja sen toiminta on asukaslähtöinen protesti kaupungin päätökselle lakkauttaa suosittu kirjasto. Toimintaan otettiin mallia Tampereen Pispalan kirjastoyhdistykseltä. (Koskinen 2014.)

Syksyllä 2010 Kulttuuriyhdistys Ida vuokrasi Stålarmin kadulta tilan Kulttuuriolohuonetta varten. Tilat kunnostettiin ja toiminta Kulttuuriolohuoneella alkoi marraskuussa 2010. Yhdistys on aktiivinen muiden tapahtumanjärjestäjien kanssa ja järjestää itse lukuisia kulttuuritapahtumia Kulttuuriolohuoneella ja Martin alueella. (Koskinen 2014; Kulttuuriyhdistys Ida ry. 2014, 2.)

Kulttuuriolohuone tarjoaa Martin asukkaille lehdenluku- ja oleskelutilan. Tämän lisäksi palveluihin kuuluu taidegalleria ja jäsenille tarkoitettu kirjasto. Tilat ovat avoinna viisi päivää viikossa, ja kävijöitä oli vuonna 2013 olohuoneella sekä tapahtumissa yli 8 000. (Kulttuuriyhdistys Ida ry. 2014, 2.)

Koskisen (2014) mukaan Kulttuuriolohuoneelle on harkittu Vaski-kirjastojen nou-
topistettä, mutta ajatuksesta on luovuttu muun muassa kuljetusjärjestelyiden
vuoksi.

4 TUTKIMUS JA TULOKSET

Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää lakkautetun lähikirjaston alueen asukkaiden nykyistä kirjastonkäyttökäyttäytymistä ja asenteita kirjastopalveluja kohtaan.

Turun Martin kaupunginosa valikoitui käsiteltäväksi alueeksi, sillä alueen lähikirjaston lakkauttamisesta oli kulunut viisi vuotta. Tuona aikana oletettavasti asukkaiden kirjastonkäyttörutiinit ovat jo muodostuneet uudelleen.

Martin houkuttimena oli myös alueen asukkaiden itse perustama ja ylläpitämä kirjasto- ja kulttuuripalveluja tuottava tila, Martin Kulttuuriolohuone. Tila ja sen käyttäjät olisivat jo itsessään kiinnostava tutkimuskohde, mutta tässä tutkimuksessa Kulttuuriolohuone toimi lähinnä haastattelupaikkana.

Aikaisemmat tutkimukset

Aikaisempia tutkimuksia aiheesta tai aihetta sivuten on ollut melko vähän, ottaen huomioon kuinka paljon kirjastojen lakkauttamisia käsitellään suomalaisessa mediassa.

Marianne Honkala julkaisi pro gradu -työnsä Lukijoiden paratiisi vuonna 2009. Hän tutki työssään Lahden Launeen kaupunginosan lähikirjastoa ja sen asiakkaita. Launeen kirjasto on ollut pitkään lakkautusuhan alla. Tutkimuksessa selvitettiin kirjaston toimintaa ja mitä lähikirjastopalvelut merkitsevät alueen asukkaille havainnointi- ja teemahaastattelumenetelmin.

Lakkautuspäätöksiä puolestaan on tutkinut Anitta Isosalo-Ekholm vuoden 2006 pro gradu-tutkielmassaan Päätöksentekoprosessi pienten sivukirjastojen sulkeamisesta Vantaalla vuosina 1991–1994. Työssä on haastateltu luottamushenkilöitä ja selvitetty, vaikuttavatko asukkaiden mielipiteet päätöksentekoon sekä tarkasteltu lakkauttamisen aikaisia mielipidekirjoituksia ja pöytäkirjoja.

Mielipidekirjoituksiin on perehtynyt syvemmin Ilkka Mikkola, joka työssään *Kansa, kirjastot ja katkoshetki* (2005) tutki diskurssianalyysin avulla lähikirjastojen lakkautuksia vastustavia mielipidetekstejä useasta eri sanomalehdestä 1990-luvulta 2000-luvun alkuun.

Christie Koontz floridalaisine tutkijaryhmineen tutki yleisten kirjastojen lakkauttamisia ja niiden lakkauttamisten vaikutuksia kirjastonkäyttäjiin kirjastonhoitajien näkökulmasta. Vuonna 2009 ilmestyneessä artikkelissa *Public Library Facility Closure: An Investigation of Reasons for Closure And Effects on Geographic Market Areas* käytettiin yhtenä tutkimusmetodina maantieteellisiin tietoihin pohjautuvaa GIS-analyysiä (Geographical Information System).

Jo teoriaosuudessa esitelty brittiläinen Richard Proctor on tehnyt useita tutkimuksia kirjastojen lakkauttamisiin liittyen. Yhdessä Sylvia Simmonsin kanssa tehdyssä *Public Library Closures: the Management of Hard Decisions* (2000) -työssä tutkittiin, minkälaisia ongelmia kirjastojen lakkauttamispäätös nostattaa päättäjien tasolla ja mitä päättäjät olivat oppineet lakkautuksista.

Toinen Proctorin työ, tehty yhdessä Hazel Leen ja Rachel Reillyn kanssa, käsittelee kirjastojen lakkauttamisten vaikutuksia niiden käyttäjiin ja kirjastonkäyttöön. Vuonna 1998 julkaistussa laajassa tutkimuksessa *Access to Public Libraries: The Impact of Opening Hours Reductions and Closures 1986–1997* analysoitiin Iso-Britanniassa tehtyjä kirjastojen palvelujen supistamisia kymmenen vuoden ajalta, tämän lisäksi työssä haastateltiin kirjastojen käyttäjiä ennen muutosta ja sen jälkeen.

Proctor on myös tutkinut lyhytaikaista kirjastopalvelujen saatavuuden heikentymistä ja sen vaikutusta yhdessä Bob Usherwoodin ja Gill Sobczykkin kanssa työssään *What Do People Do When Their Public Library Service Closes Down?* (1996). Työssä tutkittiin Sheffieldin yleisten kirjastojen pitkään jatkuneen lakon aiheuttaman kirjaston sulun vaikutuksia kirjastonkäyttäjille sekä kirjaston merkitystä sen käyttäjille.

4.1 Tutkimusmenetelmät

Tutkimus toteutettiin laadullisena ja sen tutkimusmateriaalin keruu toteutettiin puolistrukturoituna teemahaastatteluna.

Vilka (2005, 97–98) määrittää laadullisen tutkimusmenetelmän erityispiirteiksi ihmisistä ja sosiaalisista suhteista koostuvien merkitysten tutkimisen. Laadullisessa tutkimuksessa tavoitteena ei ole saavuttaa absoluuttista totuutta aiheesta, vaan esimerkiksi tutkimusaineiston tulkinnan pohjalta luodut kuvaukset ja tulkinat.

Laadullinen menetelmä ja etenkin puolistrukturoitu teemahaastattelu valittiin tutkimusmenetelmäksi, sillä tutkimuksessa haluttiin nimenomaisesti kerätä haasteltavien omakohtaisia kokemuksia ja näkemyksiä aiheesta. (Hirsjärvi & Hurme 2011, 47–48; Vilka 2005, 97.) Tavoitteena oli siis saada asukkaat kertomaan omin sanoin kokemastaan.

Tutkimuksen luotettavuuden arviointi

Tutkimuksen luotettavuutta arvioitaessa käytetään tavallisesti eräitä arviointiin liittyviä käsitteitä. Näistä tutkimuksen reliaabeliuden ja validiteetin arviointi ovat tavallisimpia. (Hirsjärvi ym. 2009, 231.)

Reliaabeliudella tarkoitetaan tutkimustulosten toistettavuutta. Tutkimusta voidaan pitää luotettavana, mikäli useampi tutkija saa samankaltaisesta tutkimuksesta samanlaisen tuloksen. (Tuomi & Sarajärvi 2011, 136; Hirsjärvi ym. 2009, 231.)

Tutkimuksen validiteetti sen sijaan tarkoittaa tutkimukseen käytetyn tutkimusmenetelmän luotettavuutta, toisin sanoen sopiiko käytetty menetelmä ja sen toteutus kyseessä olevaan tutkimukseen. (Tuomi & Sarajärvi 2011, 136; Hirsjärvi ym. 2009, 231.)

Reliaabeliuden ja validiteetin käyttöä laadullisen tutkimuksen luotettavuuden arvioinnissa on kuitenkin kyseenalaistettu, sillä laadullisessa tutkimuksessa tavoitteena ei ole absoluuttinen totuus ja siten toistettavuus. Reliaabelius laadullisessa tutkimuksessa voi tällöin tarkoittaa tutkijan toiminnan reliaabeliuutta, esimerkiksi aineiston litteroinnissa. (Tuomi & Sarajärvi 2011, 136–137; Hirsjärvi & Hurme 2011, 185, 189.)

Laadullisessa tutkimuksessa luotettavuuden merkinä pidetäänkin eritoten tarkkaa selontekoa tutkimuksen jokaisesta vaiheesta. Tärkeäksi kysymykseksi voidaan nostaa myös tutkijan puolueettomuus. Laadullisissa tutkimuksissa tosin usein myönnetään, etteivät tutkijan omat tekijät voi olla vaikuttamatta tutkimustuloksiin. (Tuomi & Sarajärvi 2011, 135–136; Hirsjärvi ym. 2009, 232.)

Teemahaastattelun luotettavuus tutkimusmenetelmänä

Tutkimuksessa käytetyn mittausvälineistön, eli haastattelututkimuksessa haastattelurungon tulee olla laadukas. Tähän tulee kiinnittää huomiota jo haastattelua suunnitellessa. (Hirsjärvi & Hurme 2011, 184.)

Haastatteluihin tulisi aina valmentautua etukäteen harjoittelemalla sekä pitämällä huolen siitä, että haastattelija on sisäistänyt haastattelurungon idean. Harjoittelemalla haastattelua etukäteen haastattelija on itse haastattelutilanteessa varma ja asiansa osaava. (Hirsjärvi & Hurme 2011, 184–185.)

Haastatteluissa annetut vastaukset voivat vaihdella tilanteesta riippuen. Näin olleen tutkimustulosten yleistäminen ei ole aina mahdollista. (Hirsjärvi ym. 2009, 207.)

Laadullisessa tutkimuksessa haastateltavien määrää eli otosta kutsutaan harkinnanvaraiseksi näytteeksi. Teemahaastattelussa haastateltavien määrä voi olla hyvinkin pieni tutkimustulosten laadun kärsimättä siitä. Pieni haastateltavien joukko voi olla käytännöllinen muun muassa tutkimusaiheen syvällisemmässä ymmärtämisessä tai paikallisen aiheen tutkimuksessa. Kouralliselta ihmisistä voi saada paljon merkittävää tietoa teemahaastattelussa. Tärkeintä haastattelussa

on lopulta se, millä tavalla tutkija pystyy tulkitsemaan haastateltavien antamia vastauksia. (Hirsjärvi & Hurme, 2011, 59; Hirsjärvi ym. 2009, 207.)

4.2 Tutkimusprosessi

Haastattelun kohteena olivat täysi-ikäiset Martin kaupunginosan asukkaat, joilla olisi omakohtaista kokemusta kirjastonkäytöstä ja mahdollisesti Martin kirjaston lakkauttamisesta. Haastateltavat valittiin satunnaisesti.

Aivan tutkimusprosessin alussa suunnitelmana oli haastatella Martin asukkaiden lisäksi samaan aikaan lakkautetun Mikaelin kirjaston alueen Port Arthurin, eli kansankielisesti ”Portsan” kaupunginosan asukkaita. Aikataulullisista syistä Port Arthur jäi kuitenkin pois tästä tutkimuksesta.

Asukkaiden teemahaastatteluun etsittiin kuusi haastateltavaa Martin alueelta. Koska tarkoitus oli syvällisemmin tarkastella Martin tilannetta, pieni määrä haastateltavia koettiin riittäväksi tutkimuksen toteutukselle.

Tutkimuksen tarkoituksena ei ollut tehdä ei-käyttäjätutkimusta, vaan kerätä asukkaiden mielipiteitä ja asenteita Turun kaupunginkirjastoa kohtaan viisi vuotta kirjaston lakkauttamisen jälkeen.

Tutkimusprosessiin kuului haastatteluiden lisäksi Martin ja Mikaelin lähikirjastojen lakkautusuhkien tarkasteleminen Turun kaupunginkirjaston ylläpitämän sanomalehtiarkiston pohjalta. Erityisesti huomiota kiinnitettiin asukkaiden toimiin lakkautusten uhatessa kirjastopalveluja.

Jotta haastatteluihin saataisiin erilaisia mielipiteitä ja kirjastonkäyttöaktiivisuutta, haastateltavat valittiin satunnaisesti useasta eri tilanteesta Martin kaupunginosassa.

Kirjastoauton Martin pysäkiltä (Itäinen Pitkäkatu 47) haastateltiin kahta kirjastoauton käyttäjää heidän poistuessaan kirjastoautosta. Myös Martin Kulttuuriolohuoneelta (Stålarmininkatu 3) haastateltiin kahta Kulttuuriyhdistys Ida ry:n palvelujen käyttäjää.

Haastattelut suunniteltiin toteutettavaksi kesällä 2014. Suunniteltu ajankohta aiheutti odotetusti haasteita haastattelujen aikataululle muun muassa yhteyshenkilöiden kesälomien takia. Kulttuuriolohuoneen asiakkaita oli vaikea tavoittaa: haastateltavien löytyminen vaati useita käyntikertoja asiakkaiden puuttuessa.

Haastateltavien saamiseksi muualta esimerkiksi Martin seurakuntaan otettiin yhteyttä, tuloksetta. Kevät ja lähestyvä kesä todennäköisesti vaikuttivat seurakunnan vastauksen puuttumiseen. Lopulta tarvittavia haastateltavia menttiin etsimään Martin kaduilta, lähinnä entisen Martin kirjaston luota Itäiseltä Pitkädadulta.

Ohikulkijat eivät kuitenkaan olleet kovin kiinnostuneita antamaan haastattelua. Useimmat haastattelusta kieltäytyneet vetosivat kiireeseen, mutta jopa nauhoittaminen osoittautui haastattelun tekemisen esteeksi joillekuille.

Itäiseltä Pitkädadulta löytyi loppujen lopuksi yksi haastateltava, jonka lisäksi toinen Martin asukas suostui haastatteluun, tosin sähköpostimuodossa aikataulullisista syistä. Viimeiset haastattelut nauhoitettiin lokakuun 2014 alussa.

Haastattelut tehtiin arkipäivinä, useimmiten iltapäivisin (kello 12–16). Tämä on ehkä vaikuttanut haastateltavien ikärakenteeseen, sillä suurin osa työikäisistä on oletettavasti ollut kyseiseen aikaan työpaikoillaan.

Haastattelukysymykset

Haastattelurungon (Liite 1) laatimisessa pohjana käytettiin Honkalan (2009) pro gradu -työtä, etenkin sen asiakkaiden kirjastonkäyttöä käsittelevää osuutta. Koska tutkimusaiheet ovat hyvin samankaltaiset, haastattelurunko oli helppo muokata Martin alueeseen sopivaksi.

Haastattelussa asukailta haluttiin tiedustella sekä heidän aiemmasta kirjastopalvelujen käytöstään sekä nykyisestä tilanteesta.

Lisäksi Kulttuuriolohuoneen asukailta haluttiin tiedustella, miten he ovat päätyneet käyttämään näitä palveluja ja mitä Kulttuuriolohuone heille merkitsee (Liite 2).

4.3 Asukkaiden haastattelut

Haastateltavia oli yhteensä kuusi, joista viisi oli naisia. Haastateltavien ikäkauma oli välillä 45–73, ja he kertoivat asuvansa Turun alueella Martissa tai Martinmäessä.

Yksi haastateltava ilmoitti heti haastattelun alussa, ettei käytä kirjaston palveluja. Silti hänkin vieraili pääkirjastossa usein lapsenlapsensa kanssa ja kävi kirjaston järjestämissä luentotilaisuuksissa.

Kaikki vastaajat olivat käyttäneet kirjastoa jo lapsena tai viimeistään opiskeluisaan. Useampi kuin yksi vastaaja totesi, että heillä oli ollut pitkiäkin taukoja kirjastonkäytössä, mutta suurin osa oli palannut takaisin käyttämään kirjaston palveluita.

4.3.1 Kirjastonkäyttö ja sen merkitykset haastateltaville

Kuten kuviosta 2 voidaan havaita, haastateltujen kirjastonkäyttötiheys vaihteli melko paljon. Useimmiten haastateltavat antoivat vastaukseksi viikoittain tai kerran kuussa.

Kuvio 2. Haastateltavien kirjastonkäytön tiheys.

Saatu käytön tiheys on samansuuntainen Kansalliskirjaston vuonna 2013 toteuttaman yleisten kirjastojen käyttötutkimuksen tulosten kanssa. Siinä 92 prosenttia käyttäjistä kertoi käyvänsä jossakin toimipisteessä vähintään kerran kuussa. (Kansalliskirjasto 2013; Niemelä 2013.)

Ei-käyttäjän syyt olla käyttämättä kirjastoa olivat henkilökohtaiset, hänellä ei yksinkertaisesti ollut aikaa siihen. Kysyttäessä lukutottumuksista hän mainitsi kuitenkin usein lukevansa kirjaston kirjoja, joita hänen tyttärensä on lainannut kirjastosta.

Hän vaikutti jonkin verran kiinnostuneelta varsinaisen kirjastonkäytön aloittamisesta kysyttäessä.

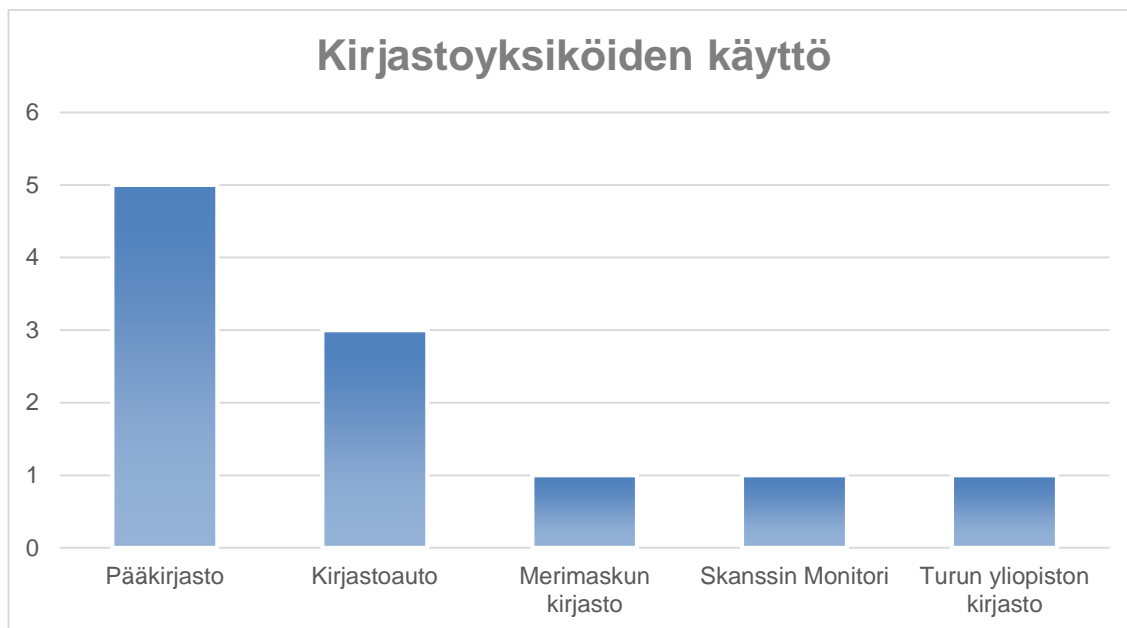
Kyllä se on ollut mielessä, mutta ei oo vielä tullut se ajankohtaiseks. (N, 70, ei-käyttäjä.)

Kuviossa 3 on esitetty haastateltavien käyttämät kirjastoyksiköt. Käytetyt toimipaikat olivat toisaalta melko yhteneväiset kaikkien haastateltavien kohdalla, mutta hajontaakin ilmeni.

Kirjastoautoa ilmoitti käyttävänsä kolme haastatelluista. Kaksi heistä tavoitettiin kirjastoautolta.

Pääkirjaston käyttö jakoi mielipiteet. Viisi kuudesta kertoi käyttävänsä pääkirjaston palveluita, mutta lainaustoimintaa pääkirjastolla harrasti vain kaksi. Pääkirjastosta lainaaminen koettiin hankalaksi muun muassa välimatkan ja suuren valikoiman vuoksi.

Pääkirjaston muuhun käyttöön kuuluivat tapahtumiin ja näyttelyihin tutustuminen. Tapahtumista luennot ja keskustelutilaisuudet saivat useita mainintoja, lukupiiri yhden.

Kuvio 3. Haastateltavien kirjastonkäyttö kirjastoyksiköittäin. Henkilö on voinut mainita useamman kirjaston.

Muita käytettyjä kirjastotoimipisteitä olivat Turun yliopiston kirjasto, Merimaskun kirjasto sekä Skanssin Yhteispalvelu Monitorin palvelupiste. Merimasku ja Skanssi olivat käyttäjilleen tärkeitä kesämökin tai työpaikan läheisyyden takia. Skanssia käyttävä haastateltu kehuu Monitorin helppokäyttöisyyttä kirjojen löytämisessä.

Haastateltavat kertoivat käyttävänsä kirjastopalveluja monesta eri syystä. Yleisin syy oli lukemisharrastus sekä teosten hankkiminen esimerkiksi ekologisesti kestäväällä tavalla. Lapsen lukemisharrastuksen tukeminen oli myös yleinen vastaus.

No mä oon ajatellu, että se on kaikista ekologisin keino. Koska jos ostaa kirjan, sen lukee kerran ja pistää hyllyyn ja sitten se on kauheen helppo, saa netissä varata kirjan, ja se tulee tähän ja siitä tulee tekstiviesti kännykkään, niin se on tosi helppo. Ja taloudellista. Tuen mielelläni verorahoin kirjastoa. (N, 49, kirjastoauto.)

Useat haastateltavat kokivat kirjaston ilmapiirin hyvin miellyttäväksi ja kirjastonkäytön elämäntapavalintana. Lisäksi kirjasto tilana oli osalle haastatelluista hyvin tärkeä.

Koska kirjasto on myös se, että sä olet siellä, vaikka et sä tarvitset fyysisen tilan, et sä voit istuu ja rauhottuu. Kun sekin on kirjaston tärkeä osa. (M, 50, Kulttuurioluohuone.)

Kaikki kirjastoa käyttävistä haastatelluista kertoivat käyttävänsä kirjastoa ensisijaisesti lainaustoimintaan. Etenkin kirjastoautoa käyttävät painottivat varausjärjestelmän erinomaisuutta ja Vaski-kirjastojen myötä tullutta valikoiman runsautta.

Mä vien kirjoja ja haen kirjoja. Tavallisesti mä toimin niin, että tilaan netin kautta, ja sit saan ilmoituksen, et se tulee, ja sit mä noudan sen. Mutta otan myös, esimerkiksi nyt otin ihan hyllystä. (N, 73, kirjastoauto.)

Kirjasto koettiin hyväksi ja tärkeäksi palveluksi. Kirjastossa haastateltavat voivat lainauksen lisäksi lukea rauhassa ja osallistua tapahtumiin. Muutamat haastatelluista painottivat myös sosiaalisen puolen merkitystä kirjastonkäytössä.

Mä oon kyllä käyttäny kirjastoa ihan koko elämäni, et sillä on ollu hirveen suuri merkitys. Ja Martin kirjastollakin oli suuri merkitys, että Kulttuuriolohuone korvaa myös sitä yhteistä olohuonetta, joka Martin kirjasto jo oli. (N, 59, Kulttuuriolohuone.)

Vastaavia mielipiteitä sosiaalisuuden merkityksestä kirjaston käytössä saatiin myös Proctorin ym. vuoden 1998 haastattelututkimuksessa.

4.3.2 Kulttuuriolohuoneen merkitys

Vain Kulttuuriolohuoneelta tavoitetut haastateltavat kertoivat käyttävänsä sen palveluita. Molemmat ovat yhdistyksen jäseniä ja olleet toiminnassa mukana alusta alkaen.

Kulttuuriolohuonetta he kertoivat käyttävänsä noin kerran viikossa, omasta kiinnostuksesta riippuen. He pitivät tärkeänä asiana tukea paikallista kulttuuripalvelua ja ovat suositelleet sitä tutuilleen, etenkin vanhuksille.

Ja tietysti täytyy tukea toimintaa, kun tää on olemassa ja itse jäsen. Esimerkiksi kun juo kupin kahvia, sekin on vähän kotiinpäin. (M, 50, Kulttuuriolohuone.)

Molemmat haastatellut pitivät Kulttuuriolohuonetta tarpeellisena, mutta käyttävät sen oman kirjaston ohella myös kaupunginkirjaston palveluita niiltä osin, joilla Kulttuuriolohuone ei pysty kilpailemaan.

Jokaisessa lähiössä täytyis olla tän tyyppinen. Mut tietysti se että lähtökohta oli se että kun kirjasto lopetettiin ja tää synty siitä tarpeesta. Koska on ihmisiä, jotka eivät pääse keskustaan, ja sitten aina noi kirjastoautojen aikataulutkaan ei sovi kaikille. (N, 59, Kulttuuriolohuone.)

4.3.3 Martin kirjasto ja sen lakkauttaminen

Lukuun ottamatta ei-käyttäjäksi itsensä luokitellutta, kaikki haastatellut olivat käyttäneet Martin lähikirjaston palveluita. Useille vastaajille Martin kirjasto oli ollut tärkeä ja lapsuudesta asti tuttu paikka.

Se oli tosi hyvä, koska se oli iso ja siellä oli tosi hyvät palvelut ja kaikkee. Että sanon vaan, saamarin kauhee menetys tälle alueelle, kun täällä on kuitenkin ihmisiä paljon. Ja kuitenkin tälleki alueelle on rakennettu enemmän ja enemmän vaan ympäristöön... Onhan se nyt katastrofi. (M, 50, Kulttuuriolohuone.)

Kaikki kirjastoa käyttäneet kokivat jonkin asteista vaikutusta omaan elämäänsä kirjaston lopettamisesta, aina vihasta ja vääryyden kokemisen tunteesta lievään kirjastonkäytön vähentymiseen. Suurin osa haastatelluista on kuitenkin päässyt jo asian yli. Silti oma lähikirjasto olisi ollut tärkeä lisäarvo alueelle.

Mä tykkään lähikapakasta ja mä tykkään lähikirjastost ja lähikaupast ja sillai. Ja mä tykkään pienist kaupoist ylipäättäen, et sillai olis tietysti ollu mukava jos se olis jatkanu se kirjasto, kyl siel ois tullu käyty. (N, 49, kirjastoauto.)

Aluksi se tuntui ajatuksena isolta muutokselta ja varmasti se on monelle alueen asukkaalle merkittävämpi asia kuin minulle. (N, 45, Monitorin käyttäjä.)

Alueen tunnelma lakkauttamisen aikaan oli surullinen, mutta toisaalta asukkaat aktivoituivat ja järjestivät mielenosoituksia. Aktivoitumisesta oli seurauksena myös Kulttuuriolohuoneen syntyminen.

Kauhea [tunnelma], se oli sellanen, et sitä ei olis uskonu. Oli mielenosoituksia ja oli surujuhlaa ja ihmiset aktivoitu siinä kaiken ikäiset et lapsista vanhuksiin. Se oli kauheen semmonen, et sitä ei meinannu uskoo että näin typerä temppu tehdään. Mut sit aktiivit ihmiset täällä päätti että se ei lopu siihen, et sen täytyy olla täällä. Jossakin muodossa. (N, 59, Kulttuuriolohuone.)

Myös kirjastoauto korvaavana palveluna jakoi haastateltavien tunteet. Kirjastoauton käyttäjät pitivät kirjastoautoa pelkästään positiivisena asiana, kun taas Kulttuuriolohuoneella asioivien mielestä kirjastoauto oli laiha lohtu.

Tuntuu että se oli melkeen meidän voitto: me saatiin kauppa, me saatiin kirjastoauto. Ei haittaa. (N, 73, kirjastoauto.)

Mut ei se kirjastoauto millään korvaa [lähikirjastoa], vaikka ne on hirveen mukavia ja asiantuntevia ja ystävällisiä, mutta ei se nyt oo kun se on kirjastoauto. Se kirjasto missä on paljon neliöitä ja valoisa nii eihän se millään sitä korvaa. (M, 50, Kulttuuriolohuone.)

Nihkeä suhtautuminen kirjastoautopalveluihin ei ole yllättävää. Proctorin ym. (1998, 48) vastaavassa tutkimuksessa muun muassa pienempi valikoima ja tilojen puute menetettyyn lähikirjastoon verrattuna vähensivät korvaavan kirjastoautopalvelun käyttöä asiakkaiden keskuudessa.

Eräs haastatelluista kertoi kirjastonkäyttönsä ja lainauksensa toisaalta lisääntyneen Martin kirjaston lakkautuksen jälkeen – tosin enemmän teknisistä syistä.

Tai oikeestaan, niin uskomattomalta se kuulostaakin, mä oon ruvennut melkein käymään enemmän tässä kun tämä on, mä en tiedä miksi. Tai se on varma juttu koska netissä oon ruvennut tilaamaan netin kautta [ja] hakenu tästä. Sillon [kun] mä kävin hakemassa kirjastosta, se ei vielä ollu niin. (N, 73, kirjastoauto.)

4.3.4 Kirjastopalvelujen kehittäminen alueella

Etenkin pääkirjaston ja kirjastoauton käyttäjät kertoivat olevansa tyytyväisiä kirjastopalveluiden tämänhetkiseen tilaan Martin alueella.

Meillä on hieno kirjasto tossa, toi pääkirjasto. Että oikein hyvä. (N, 70, ei-käyttäjä.)

Olen keskustassa töissä, joten pääkirjasto on lähellä ja toisaalta työn vuoksi käyn Skanssin Monitorissa, joten en välttämättä ole riippuvainen Martin kirjaston palveluista. Pojan kanssa on mukava pyöräillä joenrantaan pääkirjastoon, joten sekin lainaus sujuu hyvin siellä. (N, 45, Monitorin käyttäjä.)

Kulttuuriolohuoneen asiakkaat kokivat, että Turun kaupungin pitäisi tulla enemmän vastaan sekä rahallisesti että markkinoimalla Kulttuuriolohuoneen palveluja.

Olis äärimmäisen tärkeätä, että Turun kaupunki näkis tän paikan merkityksen ja tukis ihan toiminnallisesti tätä. (N, 59, Kulttuuriolohuone.)

Mun mielestä vois mainostaa [Kulttuuriolohuoneen] kirjastoa Vaski-kirjaston sivuilla tätä, se vois olla hyvä idea muuten. Et tämmöset kaikki kolmansien osapuolten tekemät palvelut ni vois olla sielläki. (M, 50, Kulttuuriolohuone.)

Kulttuuriolohuone voisi lisäksi haastateltavien toiveissa muun muassa toimia Vaski-kirjastojen aineiston palautuspaikkana, josta kirjastoauto sitten hakisi aineiston.

Kirjastoauton aikatauluista ja palveluista toivottiin myös lisää informaatiota asukkailla päin. Eräs haastatelluista ehdotti auton lisävuoroja alueelle. Muita haasta-

telluilta saatavia parannusehdotuksia Turun kaupunginkirjastolle olivat elektronisten aineistojen parempi saatavuus ja niiden käytön ohjeistus sekä tiedottaminen.

5 POHDINTA

Tutkimuksen tarkoitus oli selvittää Martin alueen asukkaiden nykyistä kirjastonkäyttöä ja asenteita kirjastopalveluja kohtaan. Saatujen tulosten voidaan sanoa, että haastateltavien kirjastonkäyttö on pysynyt melko samantasoisena verrattuna aikaan ennen lähikirjaston lakkauttamista.

Haastateltavat pitivät julkisia kirjastopalveluja tärkeinä ja suurimmalta osalta he olivat tyytyväisiä sekä Martin alueen että yleisesti käyttämiinsä palveluihin. Kulttuuriolohuoneen käyttäjät olivat muita haastateltavia kriittisempiä kirjastopalveluita kohtaan, mikä oli odotettavissa.

Vakkarin (1983, 13–14) määrittely kirjastonkäytön miksi tahansa kirjaston palvelun käytöksi ei vastannut useimpien haastateltavien kirjastonkäytön määritelmää. Toisin sanoen kirjaston käyttämiseksi miellettiin vain itselle tehty lainaustoiminta.

Etenkin ei-käyttäjäksi itsensä määritellyt oli useasti käyttänyt kirjaston palveluja sekä lapsenlapsensa seurassa että käymällä kuuntelemassa kirjaston järjestämiä luentoja. Silti hän mielsi olevansa ei-käyttäjä. Myös muilta haastateltavilta todellisen kirjastonkäytön muotoja sai kysellä melko painokkaasti, ennen kuin muut käyttötavat nousivat esille.

Haastatteluissa selvisi, ettei kukaan haastatelluista ollut lopettanut kirjastojen käyttämistä lähikirjaston lakkautuksesta huolimatta, vaikkakin lakkautus oli alkuun vähentänyt palvelujen käyttöä. Eräs haastateltava halusi silti ensisijaisesti käyttää Kulttuuriolohuoneen palveluja ja näki kaupunginkirjaston vain välttämättömänä keinona hankkia tietyt teokset.

Tässä tutkimuksessa haastatellut ottivat esille hankaluuden lainata pääkirjaston laajasta valikoimasta. Tämä oli myös Honkalan (2009, 76–78) haastatteleminen Launeen lähikirjaston asiakkaiden ja kirjastonhoitajien kokemus. Vaikka suuri määrä saatavilla olevaa informaatiota on näennäisesti hyvä asia, se voi olla lainaaville asiakkaille liikaa. Vaikuttaisi siltä, että pienemmistä kirjastoyksiköistä aineistoa on helpompi valita ja saada täten enemmän lainattavaa kuin suuresta

kirjastosta. Lisäksi puuttuvat teokset on helppo tilata verkkopalveluja käyttäen myös kaikkein pienempiin yksiköihin kuten kirjastoautoon.

Asukkaiden asenteet kaupunginkirjastoa kohtaan vaikuttivat haastattelujen perusteella myönteisiltä, joitain harvoja poikkeuksia lukuun ottamatta. Kirjaston on otettava vastaan myös rakentavaa kritiikkiä, ja mahdollisuuksien mukaan ottaa kirjastonkäyttäjät mukaan palveluiden suunnitteluun. Kaikkia ei kuitenkaan voida miellyttää.

Haastatteluissa sekä mielipidekirjoituksissa esiin nousseet kaipuut yhteistä tilaa ja sosiaalisuutta tarjoavaa lähikirjastoa kohtaan ilmenivät myös Proctorin ym. (1998, 88–89) tekemissä haastattelututkimuksissa. Proctorin ym. mukaan lähikirjasto lisää elämänlaatua ja ehkäisee mm. syrjäytyneisyyttä.

Voidaan sanoa, että Martin Kulttuuriolohuone onkin oiva korvike lähikirjastolle, vähintään tilan muodossa. Kulttuuriolohuone tarjoaa myös mahdollisuuden sosiaaliselle kanssakäymiselle. Sen palvelut vaatisivat kuitenkin lisämarkkinointia asukkaiden keskuudessa, jotta ne hyödyttäisivät yhteisöä enemmän.

Tutkimuksen validiteetti ja reliabiliteetti

Kuten Hirsjärvi ja Hurme (2011, 189) toteavat, laadullisessa tutkimuksessa eräs reliabeliuuden mittari on tutkijan oma toiminta. Tässä valossa seuraavat tutkimusprosessia hankaloittaneet seikat voivat vaikuttaa tutkimuksen luotettavuuteen.

Haastateltavien saaminen osoittautui hankalaksi osassa tutkimusprosessia. Etenkin viimeinen vaihe, jossa asukkaita houkuteltiin – osin turhaan – haastateltuihin kadulla, oli henkisesti rasittavaa ja turhauttavaa. Esimerkiksi yhteyden ottaminen muihin alueella toimiviin yhdistyksiin tai haastateltavien hakeminen sosiaalisen median kautta olisi voinut helpottaa haastateltavien löytymistä.

Aineiston analysoinnissa ilmeni myös, että henkilöt olivat antaneet hyvinkin eripituisia ja -laatuisia vastauksia samoihin kysymyksiin. Toisten vastaukset menivät

todella pitkälle kysytystä aiheesta, toisilta vastaus oli lyhyt ja yksiselitteinen. Eri-tyisesti lyhyempiä vastauksia olisi joissain tapauksissa voinut syventää.

Edellä mainitut seikat johtunevat suurelta osin tutkijan kokemattomuudesta haastattelijana. Haastattelukysymyksiä kyllä testattiin etukäteen vastaavilla kirjastonkäyttäjillä, mutta ehkä lisäharjoitukset olisivat lisänneet haastatteluvarmuutta.

Haastattelurunko vaikutti joka tapauksessa sopivan hyvin tämänlaiseen tutkimukseen. Se oli toisaalta ennalta arvattavissa, olihan rungon pohjana käytetty Honkalan hyvin onnistuneen tutkimuksen haastattelurunkoa. Haastattelutilanteista saatiin paljon irti, ja ne vaikuttivat olleen hyödyllisiä sekä haastattelijalle että haastateltaville.

Kehittämisehdotukset

Vaikka kirjastojen lakkauttaminen onkin sinänsä negatiivinen asia sen käyttäjille, voi asian vastustaminen tuoda alueelle paljon positiivistakin energiaa ja innostuneisuutta. Martin alueella tuo energia synnytti Ida ry.:n ja Kulttuuriolohuoneen. Kirjastotkin voisivat valjastaa tuota energiaa toimimaan omaksi hyödykseen, myös muulloin kuin lakkautusten aikaan. Kirjastot ovat tärkeitä suomalaisille, ja käyttäjien kiinnostusta ja voimavaroja kannattaa ehdottomasti hyödyntää kirjastojen toiminnassa. Esimerkiksi asiakkaiden ottaminen mukaan palveluiden suunnitteluun palvelumuotoilun periaatteiden mukaisesti voisi parantaa käyttäjien palvelukokemusta.

Pää- ja lähikirjastojen sekä kirjastoautojen palveluista ja tapahtumista tiedottamista tulisi lisätä. Osa mahdollisista kirjaston käyttäjistä on tietämätön kirjastojen laajasta palvelutarjonnasta. Lisäämällä tiedotusta ja sen muotoja, voisi kirjasto tavoittaa myös ei-käyttäjät ja saada heidät palveluiden pariin. Lisääntynyt palveluiden käyttö on aina eduksi kirjastojen toiminnalle. Nykyisten käyttäjien olisi myös helpompi kertoa mielipiteensä kirjaston palveluista, mikäli he käyttäisivät palveluja enemmän ja monipuolisemmin.

Markkinointia voitaisiin tehdä myös järjestöjen ja muiden kolmannen sektorin palvelujen kautta. Esimerkiksi Limingalla kunnankirjasto organisoii JÄRKI-hankkeen, jossa kirjaston ja kunnan alueella toimiville järjestöille suunnattiin kirjaston markkinointia, jonka tarkoituksena oli lisätä ei-käyttäjien tietoa kirjastosta sekä saada heidät käyttämään kirjastoa. (Limingan kirjasto 2012.)

Kirjastojen ja kolmannen sektorin kulttuuripalveluita järjestävien tahojen yhteistyötä voisi kehittää siten, että yhteistyö hyödyttäisi molempia osapuolia. Kulttuurilohuoneen tyyppiset järjestöt voisivat järjestää kirjaston tiloissa esimerkiksi tapahtumia, joilla yhdistys voisi markkinoida itseään ja kirjasto saisi puolestaan lisääväijöitä tapahtuman houkuttelemista asiakkaista. Kirjaston tapahtumia, kuten satutunteja, voitaisiin vastaavasti tuoda järjestöjen tiloihin, jolloin lähialueen asukkaiden saapuminen paikalle helpottuisi. Mahdollisille ei-käyttäjille kirjasto voisi tiedottaa tapahtuman aikana omista palveluistaan.

Jatkotutkimusaiheita

Mikäli kiinnostusta Martin tai muun alueen kirjastonkäyttöä kohtaan riittää, paikkatiedon avulla olisi mahdollista tarkastella paremmin lakkautettujen kirjastojen asiakkaiden käyttämiä kirjastopalveluja. Paikkatiedolla eli GIS-tiedolla (Geographical Information System) tarkoitetaan kohteen maantieteellistä sijaintitietoa ja siihen yhdistettyä ominaisuutta, joka voi olla mikä tahansa digitaalisessa muodossa oleva aineisto. Toisin sanoen tieto voidaan sijoittaa kartalle. Paikkatiedon avulla voidaan paljastaa erilaisia syy-seuraussuhteita ja tarkastella niitä. (ESRI 2014; Yle Oppiminen 2014.)

Erityisesti tiettyjen asiakasryhmien, kuten lasten tai vanhusten kirjastopalvelujen toteutumisen ja käytön tutkiminen esimerkiksi paikkatiedon avulla olisi tärkeää lakkautettujen kirjastojen alueilla.

Tutkimuksen aihetta voisi olla myös asukkaiden mielipiteen huomioimisessa, esimerkiksi Turun seudulla tai muulla alueella. Millä tavoin kaupungin päättäjät kuulevat asukkaita kirjastoverkon muutoksia suunnitellessaan ja toteuttaessaan? Annettaanko asukkaille mahdollisuus tulla kuulluiksi?

Kulttuuriolohuoneen markkinointisuunnitelma ja sen toteuttaminen voisi olla yhdistykselle tarpeellinen hanke. Suunnitelman ohella tai erikseen voitaisiin tehdä selvitys siitä, voisiko yleinen kirjastolaitos kuten Turun kaupunginkirjasto mainostaa omilla verkkosivuillaan kolmannen sektorin kuten Kulttuuriolohuoneen palveluita.

Jatkossa voisi selvittää myös, olisiko mahdollista järjestää jonkinlaista yhteistyötä Martin Kulttuuriolohuoneen ja Turun kaupunginkirjaston välille. Molemmat tuottavat kulttuuripalveluja Turun alueelle ja molempien toiminnassa on mukana samoja henkilöitä.

Haastatteluissa kävi ilmi epätietoisuus kirjaston palvelujen järjestämisestä, muun muassa kirjastoauton aikatauluista ja niiden muutoksista. Voisikin olla hyvä selvittää, olisiko kirjaston asiakasviestintää ja markkinointia tapahtumista eri kaupunginosien asukkaille tarpeen parantaa ja millä tavoin se toteutettaisiin.

LÄHTEET

- Carlson, R. 2003. Sivukirjastot tärkeitä eläkeläisille ja lapsille. Lukijoilta. Turun Sanomat 12.10.2003.
- Haapanen, I. 2008. Martin ja Mikaelin kirjastojen lopetus palaa kaupunginhallituksen käsittelyyn. Turun Sanomat 18.12.2008.
- Heino, J. 2000. Kakolan puhdistamon vastustajilla koossa jo runsaat 5000 nimeä. Turun Sanomat 23.5.2000.
- Heino, J. 2009a. Turun hallitukselle esitetään Martin ja Mikaelin kirjastojen sulkemista. Turun Sanomat 10.1.2009.
- Heino, J. 2009b. Kiista sivukirjastoista vielä kerran Turun hallitukseen. Turun Sanomat 7.2.2009.
- Heino, J. 2010. Valitus Martin ja Mikaelin kirjastojen sulkemisesta nurin. Turun Sanomat 22.3.2010. Viitattu 20.10.2014. <http://www.ts.fi/uutiset/kotimaa/119668/Valitus+Martin+ja+Mikaelin+kirjastojen+sulkemisesta+nurin>
- Hietala, E. 2008. Kirjaston lakkauttaminen olisi ”räikeä tapaus”. Lukijoilta. Turun Sanomat 31.12.2008.
- Hiironniemi, S. 2013. Kuntien tehtävien kartoitus -raportti 2012. Valtiovarainministeriön julkaisuja 2/2013. Viitattu 23.5.2014. <http://www.vm.fi> > Julkaisut ja asiakirjat > Julkaisut > Kunnat > Kuntien tehtävien kartoitus -raportti 2012.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2011. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15., uudistettu painos. Helsinki: Tammi.
- Honkala M. 2009. Lukijoiden paratiisi. Tutkimus Lahden Launen lähikirjastopalvelujen tarjonnasta ja käytöstä. Pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopisto. Informaatiotutkimuksen ja interaktiivisen median laitos. Viitattu 26.6.2014. <http://urn.fi/urn:nbn:fi:uta-1-19913>
- Kankkulan kaivosta 2009. Rahat Martin kirjastoon vai Kankkulan kaivoon? Lukijoilta. Turun Sanomat 7.1.2009.
- Kansalliskirjasto 2013. Yleisten kirjastojen kansallinen käyttäjäkysely 2013. Yleisten kirjastojen sektoriraportti. Viitattu 2.6.2014. <http://www.kansalliskirjasto.fi/kirjastoala/kayttajakyselyt.html> > Käyttäjäkysely 2013 > Yleisten kirjastojen tulokset.
- Kirjastoille ei tule käyttäjäneuvostoa 2009. Turun Sanomat 22.10.2009.
- Koontz, C., Jue, D. & Bishop, B. W. 2009. Public Library Facility Closure: An Investigation of Reasons for Closure and Effects on Geographic Market Areas. Library & Information Science Research 31 (2009), 84-91. Viitattu 6.10.2014. Elsevier, ScienceDirect.com.
- Koskinen, K. 2014. Ida ry.:n edustaja. Haastattelu 15.7.2014. Turku.
- Kulttuuriyhdistys Ida ry. 2014. Toimintakertomus 2013.
- Lahtinen, R. & Otronen, M. 2013. Kävely puutalojen Turussa. Turkuseuran julkaisu nro 39. Turku: Turkuseura-Åbosamfundet.

- Laitoskirjastojen historiaa 2014. Kirjastot.fi. Viitattu 20.10.2014. <http://www.kirjastot.fi/fi/laitoskirjastot/historiaa>
- Lilja, K. 2003. ”Surullista, mutta väistämätöntä.” Martin ja Mikaelin lähikirjastot sulautuvat uuteen pääkirjastoon. Turun Sanomat 2.11.2003.
- Limingan kirjasto 2012. JÄRKI - Järjestöjen ja kirjaston yhteistyön kehittämishanke. Yleisten kirjastojen hankerekisteri. Viitattu 7.11.2014. <http://hankkeet.kirjastot.fi/hanke/j%C3%A4rki-%C3%A4rjest%C3%B6jen-ja-kirjaston-yhteisty%C3%B6n-kehitt%C3%A4mishanke>
- Lindqvist, T. 2008. Turku juhlistaa Martin kirjastoa lopettamalla sen? Lukijoilta. Turun Sanomat 17.12.2008.
- Liuke, J. 2009. Urhonlinna ja kirjasto. Martin kirjaston perustamisesta 70 vuotta. Martinrantaseuran jäsenlehti 3/2009, 20–23. Viitattu 23.6.2014. <http://www.martinrantaseura.fi/Lehti/2009-3.pdf>
- Lyhyesti 2009. Turun Sanomat 6.5.2009.
- Miettunen, H. 2003. Valtuusto valitsi puhelimen tontin. Turun uusi kirjasto tehdään nykyisen viereen. Turun Sanomat 21.1.2003.
- Monto, R. 2006a. Martin kirjaston käyttäjät vetoavat päättäjiin. Turun Sanomat 21.11.2006. Viitattu 6.10.2014. <http://www.ts.fi/kulttuuri/1074162514/Martin+kirjaston+kayttajat+vetoavat+paattajiin>
- Monto, R. 2006b. Turun lähikirjastopalveluja aiotaan siirtää pyörille. Turun Sanomat 22.12.2006.
- Monto, R. 2008. Martin ja Mikaelin kirjastojen ovet aiotaan sulkea maaliskuussa. Turun Sanomat 17.12.2008.
- Myllymäki, V. 2014. Kirjastoautojen ma. osastonjohtaja, Turun kaupunginkirjasto. Haastattelu 3.7.2014.
- Mäkiriinta, P. 2006. Lähikirjastot koululaisille. Lukijoilta. Turun Sanomat 30.12.2006.
- Niemelä, A. 2013. Kirjastojen kansallinen käyttäjäkysely 2013. Raportti tärkeimmistä tuloksista. Helsinki: Kansalliskirjasto, Kirjastoverkkopalvelut. Viitattu 2.6.2014. <https://wiki.helsinki.fi/pages/viewpage.action?pagelId=78617744>
- Olisi jo aika tehdä todellisia kulttuuritekoja 2008. Todellisia kulttuuritekoja. Lukijoilta. Turun Sanomat 27.12.2008.
- Opetus- ja kulttuuriministeriö 2011. Yleisten kirjastojen laatusuositus. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2010:20. Viitattu 21.5.2014. http://www.minedu.fi/OPM/Julkaisut/2010/Yleisten_kirjastojen_laatusuositus.html
- Orell, J. 2006. Yhteistyö voisi pienentää toimintakustannuksia. Puropellon koulu tarjoaa tilat uhatulle Martin kirjastolle. Turun Sanomat 25.11.2006.
- Pihlaja, J. 2004. Kirjastonkäyttö. Lahti: Soceda.
- Pitkänen, L. 2000a. Kuka ostaisi linja-autoaseman? Turku myy bussiaseman, Martin kirjaston ja Auragolfin. Turkulainen 4.3.2000.
- Pitkänen, L. 2000b. Martin kirjastosta satoja nimiä. Turkulainen 12.4.2000.
- Pohjois-Suomen aluehallintovirasto 2014. Aluehallintovirastojen keskeiset arviot peruspalvelujen tilasta 2013. Aluehallintovirastojen suorittama toimialansa peruspalvelujen arviointi. Pohjois-Suomen aluehallintoviraston julkaisuja. Viitattu 25.6.2014.

<https://www.avi.fi/documents/10191/1056378/Aluehallintovirastojen+keskeiset+arviot+peruspalvelujen+tilasta+2013/8f3ce5bb-147f-4f30-b8b1-44c353d53385>

Proctor, R. & Simmons, S. 2000. Public Library Closures: the Management of Hard Decisions. *Library Management*, Volume 21 (2000), Number 1, pp. 25-34. Viitattu 6.10.2014. EmeraldInsight.com.

Proctor, R., Lee, H. & Reilly, R. 1998. Access to Public Libraries. The Impact of Opening Hours Reductions and Closures 1986–1997. *British Library Research and Innovation Report 90*. Sheffield: University of Sheffield. Viitattu 6.10.2014. https://www.shef.ac.uk/polopoly_fs/1.128096!/file/CPLIS---Access-to-Public-Libraries.pdf

Pärty, J. 2011. Turun alueprofiili 2011. Turku: Turun kaupungin kaupunkitutkimus- ja tietoyksikkö. Viitattu 23.6.2014. <http://www.turku.fi> > Turku.info > Julkaisut ja raportit > Turun alueprofiili 2011.

Rajala, O. 2009. Puolustajien huuto haihtui tuuleen. *Turun Sanomat* 13.1.2009.

Sauri, T. 2004. Lukeminen. Teoksessa Liikkanen, M., Hanifi, R. & Hannula, U. Yksilöllisiä valintoja, kulttuurien pysyvyyttä. Vapaa-ajan muutokset 1981–2002. Helsinki: Tilastokeskus.

Selkee, J. 2014. Käyttäjälähtöisyydellä saavutettavuutta. Viitattu 4.11.2014. <http://www.kunnat.net/sivistys> > Kirjasto, kulttuuri, liikunta, nuoriso > Kirjastopalvelut > Käyttäjälähtöisyydellä saavutettavuutta

Seppälä, E. 1963. Turun kaupunginkirjasto 1863–1963. Esivaiheita ja myöhempi kehitys. Turku: Turun kaupunki.

Serola, S. & Vakkari, P. 2011. Yleinen kirjasto kansalaisten toimissa. Tutkimus kirjastojen hyödyistä kuntalaisten arkielämässä. *Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2011:21*. Viitattu 25.6.2014. http://minedu.fi/OPM/Julkaisut/2011/Yleinen_kirjasto_kuntalaisten_toimissa.html

Sokka, S.; Kangas, A.; Itkonen, H.; Matilainen, P. & Räisänen, P. 2014. Hyvinvointia myös kulttuuri- ja liikuntapalveluista. Kunnallisan kehittämässätiön Tutkimusjulkaisu-sarjan julkaisu nro 77. Viitattu 2.6.2014. <http://www.kaks.fi/node/7002>

Suomen kulttuurirahasto 2013. Suomalaisten käsitykset kulttuurista. Viitattu 26.6.2014. <http://www.skr.fi/fi/kulttuuritutkimus> > Tutkimusraportti

Suomen kuntaliitto 2009. Uudistuvat lähipalvelut. Kuntalaisen paras. 2. uud. painos. Suomen kuntaliiton verkkojulkaisu. Kunta muutosjohtajaksi. Viitattu 26.5.2014. http://shop.kunnat.net/product_details.php?p=289

Suomen kuntaliitto 2014. Kirjastopalveluiden arviointi. Viitattu 21.5.2014. <http://www.kunnat.net/sivistys> > Kirjasto, kulttuuri, liikunta, nuoriso > Kirjastopalvelut > Kirjastopalveluiden arviointi

Suomen yleisten kirjastojen tilastot 2014. Koko maa, toimintayksiköt, 1999–2009. Viitattu 20.10.2014. <http://tilastot.kirjastot.fi/>

Surakka, J. 2009. Kirjastosta terveyttä. Sivukirjastojen lakkauttaminen säästämistä väärässä paikassa. Lukijoilta. *Turun Sanomat* 3.1.2009.

Teerijoki, E. 2012. Kaupunginosien Turku. Savukeitaan matkaoppaat. Turku: Savukeidas Kustannus.

Tilander, A. 2000. Asiakkaat huolissaan palveluista. Martin ja Mikaelin kirjastot ovat lakkautusuhan alla. *Turun Sanomat* 18.4.2000.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2011. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 7., uudistettu laitos. Helsinki: Tammi.

- Turun kaupunginkirjasto 2008. Toimintavuosi 2007. Viitattu 1.10.2014.
<http://www.turku.fi/kirjasto> > Toiminta ja tilastot > Toiminta ja tilastot 2007
- Turun kaupunki 2013a. Turun kaupunginosat ja niiden kehittäminen. Viitattu 23.6.2014.
<http://www.turku.fi> > Turku.info > Kehittyvä kaupunki ja seutu > Kaupunginosat ja niiden kehittäminen
- Turun kaupunki 2013b. Turun kaupungin tilastollinen vuosikirja 2013. Statistisk årsbok för Åbo stad 2013. Tilastovuodet 2011/2012. 61. vuosikerta. Turku: Turun kaupungin konsernihallinto. Viitattu 15.9.2014. <http://www.turku.fi> > Turku.info > Tilastot ja tutkimukset > Tilastotietoja Turusta
- Turun talousjohtaja vaatii Martin ja Mikaelin sivukirjastojen sulkemista 2003. Turun Sanomat 26.9.2003.
- Tuulaniemi, J. 2013. Palvelumuotoilu. 2., tarkistettu painos. Helsinki: Talentum.
- Tyystjärvi, E. 2000. Martin kirjastoa ei saa lopettaa. Lukijoilta. Turun Sanomat 26.3.2000.
- Tyystjärvi, E. 2008. Pelastakaa lähikirjasto! Lukijoilta. Turun Sanomat 17.12.2008.
- Uitto, T. 2009. Mikaeli ja Martti kiinni jo ennen kesää. Turkulainen 14.1.2009.
- Vakkari, P. 1981. Yleisten kirjastojen käytön tutkimisesta. Metodologista tarkastelua. Teoksessa Järvelin, K. & Vakkari, P. Tiedontarpeiden ja kirjastonkäytön tutkimisesta. Kaksi tutkielmaa. Helsinki: Kirjastopalvelu Oy.
- Vakkari, P. 1983. Kirjojen lukeminen ja yleiset kirjastot. Tutkimus yleisten kirjastojen käytöstä kirjakanavana. Helsinki: Kirjastopalvelu Oy.
- Valtiovarainministeriö 2013. Yhteistyössä palvelu pelaa. Julkisen hallinnon asiakkuusstrategia. Viitattu 4.11.2014. <http://verkkojulkaisut.vm.fi/zine/9/cover>
- Valtiovarainministeriö 2014. Peruspalvelujen tila -raportti 2014. Valtiovarainministeriön julkaisuja 9/2014, osat I ja II. Viitattu 23.5.2014. <http://www.vm.fi> > Julkaisut ja asiakirjat > Julkaisut > Kunnat > Peruspalvelujen tila -raportti 2014, 9/2014
- Vaski-kirjastot 2014. Kirjastot. Viitattu 16.7.2014. <https://www.vaskikirjastot.fi/> > Kirjastot
- Veronmaksaja -53 2006. Martin kirjaston puolesta. Lukijoilta. Turun Sanomat 3.11.2006.
- Vilka, H. 2005. Tutki ja kehitä. Helsinki: Tammi.
- YLE Turku. 2009. Martin ja Mikaelin kirjastot saa sulkea. Viitattu 20.10.2014.
http://yle.fi/uutiset/martin_ja_mikaelin_kirjastot_saa_sulkea/5732078
- Yli 2500 turkulaista vetosi Martin kirjaston puolesta 2003. Turun Sanomat 8.11.2003.
- Ylä-Tuuhonen, M. 2014. Virkailija paikalla kerran viikossa – itsepalvelu pelastaa kirjastoja. Helsingin Sanomat. Viitattu 25.6.2014.
<http://www.hs.fi/kotimaa/virkailija+paikalla+kerran+viikossa++itsepalvelu+pelastaa+kirjastoja/a1397481592272>
- Zitting, J. & Ilmarinen, K. 2010. Missä on lähipalvelu? Lähipalvelukäsitteen määrittely ja käyttö julkisissa asiakirjoissa. Terveystieteiden tutkimuskeskus THL raportti 43/2010. Viitattu 23.5.2014.
http://www.maaseutupolitiikka.fi/files/1446/lahipalvelu_selvitys.pdf

Liite 1. Haastattelurunko Martin asukkaille.

1. Taustakysymykset

- sukupuoli
- ikä
- asuinpaikka
- kuinka kauan käyttänyt kirjastoa

2. Kirjastonkäytön määrä

- viimeisin käynti kirjastossa, milloin, millainen tapahtuma
- yleisesti omasta kirjastonkäytöstä
 - o kuinka usein
 - o mitä palvelupaikkoja käyttää, mitä tekee
 - o miksi käyttää kirjaston palveluita
 - o muiden kirjastopalvelujen käyttö

3. Kirjastonkäytön kokemukset

- kirjastonkäyttö omassa elämässä
 - o kuinka paljon ja miten käyttänyt kirjastoa
 - yleisesti
 - rutiinit ennen lakkauttamista
 - o tunnelmat kirjaston lakkauttamisesta
 - lakkautuksen aikaan
 - vaikutus tällä hetkellä
- kirjastopalvelujen tarjonnan riittävyys omiin tarpeisiin
- kirjaston lakkauttamisen vaikutukset alueeseen, asukkaiden kirjastonkäyttöön
- kehittämis ehdotukset kirjastolle
- muut havainnot kirjastonkäytöstä omassa elämässä tai Martin alueeseen liittyen

4. Jos ei käytä kirjastopalveluita

- syyt kirjastopalvelujen käyttämättä jättämiseen
 - o kuinka paljon kirjaston lakkauttaminen vaikuttanut
 - jos vaikuttanut, millä tavalla
 - tunnelmat kirjaston lakkauttamisesta
 - lakkautuksen aikaan
 - vaikutus tällä hetkellä
- tiedonhankintakeinot
- mikä saisi käyttämään kirjastoa
- kehittämis ehdotukset kirjastolle
- muut havainnot kirjaston käyttämättä jättämisestä ja kirjaston lakkauttamisesta

Rungon pohjana Honkalan (2009) pro gradu -tutkielman haastattelurunko.

Liite 2. Lisäkysymykset Kulttuuriolohuoneen asiakkaille

1. Taustakysymykset

- kuinka kauan käyttänyt Kulttuuriolohuonetta

2. Kulttuuriolohuoneen käyttö

- miksi käyttää Kulttuuriolohuoneen palveluja
- kuinka usein
- mitä tekee
- tapahtumat
- mielipiteet palvelusta ja sen tarpeellisuudesta

3. Kirjastonkäytön kokemukset

- Kulttuuriolohuoneen korvaavuus kirjasto(tila)lle omalla kohdalla